

Vondrák, Václav

Zákony o zkracování a zachování praslovanských délek : [úvod]

In: Vondrák, Václav. *Další příspěvky k nauce o praslovanském přízvuku*. Brno: Filosofická fakulta, 1924, pp. [3]

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126457>

Access Date: 02. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Zákony o zkracování a zachování praslovanských délek.

1. Na těchto zákonech, jak se dosud uváděly (tak na př. RS.I. 54 sl. a Južsl. F. II str. 80—81), třeba nyní provésti některé pronikavější modifikace, které se nabízejí novějšími pracemi, pokud směřují též k těmto otázkám (viz mimo jiné též autorův článek v Pastrnkově Sborníku str. 30—34). Budeme zde rozeznávati případy *A.*, kde se délky zkrátily, a *B.*, kde se zachovaly; bude ovšem třeba, některé případy z *B.* uvésti hned pod *A.* a pak k nim jen odkázati.

Zkracování praslovanských délek dělo se I. buď nezávisle na přízvuku, ovšem jen v jistém případě, a II. závisle na přízvuku.

A. I. Zkracování nezávislé na přízvuku.

2. Platí to jen o někdejších otevřených délkách na konci slova: *a, é, i, u, y, o* a *e*, které přešly již jako krátké samohlásky z praslovanštiny do jednotlivých slovan. jazyků, ať byly bez přízvuku nebo pod přízvukem a v posledním případě nerozhodovala ani kvalita přízvuku, neboť víme, že na konci slova mohl býti i klesavý přízvuk, který nemusil býti pošinut již v praslovanštině na předcházející slabiku. Ovšem všecka tato pravidla platí jen o přízvuku starého rázu (starý akut, starý cirkumflex), o nových odstínech přízvukových to neplatí, hlavně ne o neoakutu. Tak máme se stoupavým přízvukem nominativní *-a* u kmenů na *-a* na př. čak. *rŭkà*, štok. *rŭka*, č. *ruka*. S klesavou intonací máme na př. gen. sg. štok. *stvârî*, *mâslî*, čak *pěci* (srovn. r. *pěci*) k nom. *pec*, 'kamna'. Jediná podmínka je zde, že slova musí býti aspoň dvouslabičná, o jednoslabičných to neplatí. Jen tam máme délku, kde vznikla taková slabika ztažením dvou, srovn. na př. instr. sg. p. *rybà* z *rybojò*, taktéž i č. *rybù*, *rybou* k nom. *ryba*.

Jednoslabičná slova mohou zachovati délku. Máme čak. (Novi) a štok. *tî*, *mî*, *vî* a j. Délka v štok. *kě* vznikla teprve na srbské půdě ztrátou polohlásky, neboť slovo bylo původně dvouslabičné, srovn. cksl. *dъstî*, taktéž i *stô* (*sъto*), *dvâ* (*dъva*).